

ÜSTÜN DÖKMEN (Prof. Dr.) 1954 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. İlk ve ortaokulu Erzurum'da, liseyi Ankara'da bitirdi. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden lisans ve yüksek lisans derecesi aldı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü'nde 1988'de doçent, 1994'te profesör oldu. "Küçük Şeyler" dizisini yazdı ve uzun yıllar televizyonlarda sundu. Dökmen'in çok sayıdaki bilimsel makalesinin yanı sıra, psikoloji ve kişisel gelişim alanında kitapları, romanları, tiyatro eserleri, masal kitapları bulunmaktadır.

Üstün Dökmen'in kitapları:

İnceleme-Araştırma: *İletişim Çatışmaları ve Empati* (1994); *Sosyometri ve Psikodrama* (1995); *Varolmak Gelişmek Uzlaşmak* (2000); *Küçük Şeyler 1–Deniz Kabukları* (2004); *Küçük Şeyler 2–Süflü Yaşamlar, Tulumbacı Sendromu, Psikolojik Düğümler* (2006); *Küçük Şeyler 3–Yaşama Yerleşmek* (2008); *Küçük Şeyler 4–Eşitler Evi* (2009); *İnsanın Korunakları-1: Deriden Kültüre* (2010); *İnsanın Korunakları-2: Mimari (Selcan Dökmen ile)* (2011).

Roman: *Ladesçi* (2006); *Miyase'nin Kuzuları* (2009); *Kelebekler ve İnsanlar* (2011); *Kuzular Vadisi* (2012); *Metrestepe* (2013); *Menderes: Irmağın Gölgesi* (2015); *Yorgun Heykel* (2016).

Şiir: *Ankara Destanı* (2014); *Toplu Şiirler* (2016).

Oyun: *Komşu Köyün Delisi/Nokta Nokta Hanım'ın Hayatı* (2010); *Otoyolda Piknik/Padişah-ı Hali Osman/Uluğ Bey* (2011); *Pusulamı Ayarlar mısınız?/Depremzâdeler Mahallesi* (2012); *Tangramım Nerede?/Pepe mi Sobe mi?/Duru'nun Yıldızları* (2013).

Çocuk: *Duru ile Doruk dizisi: Mevsimler* (2013); *Oyuncağ Şehir* (2013); *Küçük Gezinler* (2015); *Piknikte* (2015).

ÜSTÜN DÖKMEN

SAĞDIÇ
CÜMLEMİZ BİR
CÜMLEYİZ

(Roman)



Remzi Kitabevi

SAĞDIÇ CÜMLEMİZ BİR CÜMLEYİZ / Üstün Dökmen

© Remzi Kitabevi, 2016

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Nezahat Arslan
İç resimler: Esin Şahin – Ömer Erduran
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1750-3

BİRİNCİ BASIM: Kasım 2016

Kitabın basımı 5000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 10648

Teşekkür

Tek cümleden oluşan bir roman yazmayı yirmi yıl kadar önce düşünmüştüm ancak cesaret edememiştim; 2016’da ODTÜ Mezunlar Derneği Edebiyat Kulübü’nün toplantısına eşimle birlikte katıldım. Burada izlediğimiz sunumlardan –özellikle Marcel Proust ile ilgili sunumdan– cesaret alarak eski notlarımı düzenledim, ilavelerde bulundum, güncelledim, *Sağdıç* ortaya çıktı. ODTÜ Edebiyat Kulübü’ndeki, ülkemdeki, dünyadaki tüm kitapseverlere ve eşime teşekkürlerimle...

Okuyucuya Seftte (Siftah) Not

Tek bir cümleden oluşan bu romanın içine –daha doğrusu roman olmaya çalışan bu uzun cümlenin içine– ikinci bir cümle, paralel bir roman, bir tür öteki dünya gizlenmiştir; bu gizli romanı fark eden ilk kişinin adına, yani görünürdeki romana zarar vermeden, içindeki ikinci romanı tereyağından bıçak çeker gibi çekip çıkaran okuyucu adına, yazar ve yayınevi tarafından (*yayınevine bunu henüz söylemedim*), bu dünyada yaşamaya çabalayan ancak dünyalılarca yeterince fark edilmeyen öteki evrenin lösemili çocukları için LÖSEV’e on bin lira bağışlayacaktır; gizli romanı/cümleyi bulan kişinin kişisel kazancı, bağışa vesile olmak olacaktır; yarışmanın süresi kitabın birinci basımı tükenene kadardır. Tut ki gizli cümleyi kimse bulamadı; o zaman söz konusu bağış yine de yapılacaktır; madem ki cümlemiz bir cümleyiz, bu dünyada bir tek çocuğun kurtulması bile cümlemizin canına değer bir şeydir.

Olayları anlatmaya başlamadan, öncelikle konunun seyrini düşünmek gerektiği için aziz okuyucunun neyi seyredeceğini kısaca belirterek, çağımızdaki, özellikle ülkemizdeki sosyal konuların seyredilmesi güç seyrini, görünmeyenler konusunda her şeyi bilen fakat görünenler konusundaki verilere, gözlemlere, deneylere aklı ermeyen, pozitif bilimden hızla uzaklaşan, insan aklını aklına getirmeyen çok sayıdaki insanımızın ve yaşadıklarının, edebî ve ebedî fotoğrafını kelimelerle çekip tek bir cümle içine yerleştirmeye çalışan bu romanın ana fikri ile anlatım biçimi arasında bir ilişki bulunması zorunlu olduğundan, geçmiş çağlardan gelen damıtılmış bir kültür ürünü sayılan ama zamanla damlaya damlaya sinir bozmaya başlayan sağdıçlık kurumuna mensup bir sağdıçın etrafında şekillenmiş görünen hikâyenin, aslında bir gelin ile damat arasında ve fakat daha da aslında kadın ile toplum arasındaki bıçak sırtı ilişkinin ana konumuz olduğu gerçeğinden hareketle, töre cinayetlerinde öldürülen,

paralel evrenler var belki, uzaklarda bize benzeyen on binlerce, kimince sonsuz evren, –“sonsuz eksi 1” diyelim

aslında töresiz olarak kocaları tarafından bıçakla ya da taban-
cayla öldürülen annelerin-kadınların birer sağlam sağdıç bu-
lamadıkları için mi, öteki dünyaya, tahmine göre Cennete
gönderildiklerine sevinip sevinmemek gerektiğine karar ver-
meye çalışmanın yanı sıra, yerin altındaki maden cehennem-
lerinde, kaçış odası yapılmadığı için, cehennem ateşiyle ya-
narak cennetlik olan maden işçilerinin, gökyüzündeki cen-
nette sonsuza kadar ikamet etmelerine, kendi hayırlı amelle-
rinin mi, yoksa onlara kaçış odası yapmayan patronların mı
sebepe olduğuna, bu yüzden patronlarına, “Cennete gitme-
mize vesile oldun” diyerek teşekkür etmelerinin gerekip ge-
rekmediğine karar vermenin güçlüğüne dikkate alarak, bun-
ca yıldır, insanların, toprak, para, maden, din savaşlarında,
erkeklerin altın-gümüş gasp etmeleri ve tarih boyunca dün-
yanın her yerinde savaş galiplerinin, “Kanımızı akıtamadık,
bari menimizi akıtalım” mantığıyla kadınlara tecavüz ede-
rek cinsiyet yağmacılığı da yapmalarında, erkeklerin sade-
ce kendi midelerinden ve kişisel penislerinden sorumlu ol-
duklarını düşünmenin ahlâksızlık olacağını idrak ederek, in-
sanların tek tek yani münferiden veya gruplar halinde müf-
lis bir oburlukla (editör, lütfen çık aradan), dinlere, mezhep-
lere ve milletlere bölünmüş olmak yerine, insanlığı heceleye-
rek ve kekeleyerek okumak yerine, bir solukta, “Cümlemiz
bir cümleyiz” demek gerekirken, acaba cümlenin öznesi ile
fiili niçin kavgaya ediyor veya bazı zamirler arasında ırk ayır-
mına, kast ayırımına benzer bir kutuplaşma niçin ortaya çık-

de gerçekçi olsun yine de- paralel romanlar da olabilir öy-
leyse, ya da bizim evrenin içinde matruşkalar gibi iç içe

mıştır, “biz ve onlar” demek yerine, bazıları niçin, “biz ve ötekiler” şeklinde onulmaz, onarılmaz yarlar, yarıklar oluşturmuştur insanlar içinde diye düşünüp tüm insanlara sarılmamız gerektiğine inanarak, “dinler diyalogu” türünden safsatılara kanmayıp, çünkü, mitos çoğalmayla mezheplere bölünmüş dinlerin kendi mezhepleri arasında bile diyalog yokken, gençler ile ana-babaları arasında da diyalog yokken, dinler diyalogundan söz etmek, bir tür emzik-kültürüyle insanları uyutmak demek olacağından, silah ve uyuşturucu ticareti, petrol ve türevleri bazılarına bu kadar kâr getirirken, ötekilerin “SAVAŞMA SEVİŞ” ya da “BARIŞ VE KARDEŞLİK” diye ortaya çıkmasının aslında sadece bir mastürbasyon olduğunu fark edememek, (aslında, gerek mastürbasyon, gerekse barış saplantısı bir hastalık değildir; ikisiyle de fazla oynadığınızda, ne pipiniz düşer ne diliniz düşer), evet bunu fark edememek, “Ben bir piyon bile olamam” demekse de, iş üzerindeki bir kiralık katile gidip, “Değerli kardeşim, ekolojik dengeyi gözet, barış ve kardeşlik içinde ol” demek veya ceylan yavrusunu boynundan henüz yakalamış olan dişi aslana gidip, “Yapma, kendi yavrularını düşün” demek arasında ciddi bir nüans farkı bulunmaması (sayın editör, o kalemi yerine koy; bu dünyada bu kadar haksızlık, saçmalık varken bula bula “nüans farkı” ifadesinin hatalı olduğunu mu buldun?), evet nüans farkı bulunmaması gayet beklendik bir durumken, şu tür doktora tezi konularını işlevsel bulmak gerektiği, “Din adamları ve askerler olmasaydı dünya nasıl bir yer

birkaç evren daha saklı belki de, şu an elinizde tuttuğunuz bu kitapla sizin aranızda bulunan öteki evrende bir kuş

olurdu?” türünden anlamsız soruların veya “Evrenimiz iki boyutlu olsaydı Güneş’i algılar mıydık?” türünden romantik tez konularının sanal olduğunu düşünüp tezi yapmaktan vazgeçmek yanlış olacağından, bir yandan dinlerarası diyalogdan söz eden insanlığın, öte yandan, yani az ötede nükleer bombalar üretmesini ve düşmanın karnına girince kanı içeride kalsın, dışarıya akmasın diye süngülere oluk yapmasının, insanlığın özünde bir HÜMANİZMA mı yoksa HÜCUM BAZLI BİR İKİ YÜZLÜLÜK MÜ? bulunduğunu, dünyadaki bütün devletlerde mutlaka bir Millî Savunma Bakanlığı bulunurken, hiçbir devlette bir Millî Saldırma Bakanlığı bulunmadığını, peki bu durumda herkes savunmada olduğuna göre nasıl olup da savaş çıktığını düşünmenin gereksizliği karşısında, gerçek bir lağım çukurundan çıkarılan bir adama hemen bir karanfil uzatmanın ne işe yarayacağına karar verme sıkıntısı yaşarken, size Yozgut ili Şatafatlı kasabasında (sayın editör, Yozgut’taki u’yu a yaptıysan vazgeç, bırak u kalsın; eğer Şatafatlı’yı da düzeltiyorum zannedip Şefaati yaptıysan yine bırak, eskisi gibi kalsın; çünkü “Yozgut’un Şatafatlı kasabası” derken kurgulanmış, hayalde üretilmiş sanal bir yöreyi ifade etmek istedim); evet Yozgut ili Şatafatlı ilçesi doğumlu olan Bahadır ile Paris’in içinden olan Barbara’nın evliliği sırasında Anadolu’da geçen olayları, özellikle Bahadır’ın yakın arkadaşı ve sağdıçısı olan ancak o sıralar Şatafatlı’da ikamet eden Sivaslı Molla Mahmut’un (editörüm, lütfen ı’nın üzerine koyduğun noktayı da sil; Sivas’ın adının i ile yazıldığı-

uçuyor ya da bir doğumlu diğer doğumluyu doğmamış hale getiriyor olabilir mesela; eğer varsa böylesine iç içe

nı ben de biliyorum; ancak burada da Sivas derken, yine hayali bir şehri, kurgulanmış bir yöreyi tanımlamaya çalıştım) yarı acıklı, yarı komik hikâyesini anlatmaya çabalarken, yeryüzüne böylesine yaygın yayılmış *homo sapiens*'in dünyaya bir sağdan, bir soldan bakması, kafa karışıklığından ziyade, *sapiens*'in, gece görüşlü olmasa da en geniş görüşlü bir canlı olmasından kaynaklanmaktaysa da, her şeyin göreceli ve geçici olduğu bu evrende HER DUYULDUK NOTA DUYULMUŞ OLUR SONUNDA;

Ne keman kalır sonra, ne kemancı
bütün şarkılar biter bir gün
içlerinden birini dinlesen yeter
aynadan tanık olmaz

neyse Bahadır'ın arkadaşı ve sağdıç olan Sivaslı Molla Mahmut'un, –Mahmut, molla filan değildi okulda kollarını sallaya sallaya yürüdüğü için arkadaşlarının öylesine yakıştırdıkları bir lakaptı– neyse söz konusu sağdıç Molla Mahmut'un düğün gecesi sergilediği, koruyucu aile misali koruyucu sağdıç rolünü anlatmaya başlarken, düğünü izleyen gerdek gecesi damadın annesinin, “Ben kanlı çarşafı görmek isterim, bana Japon bayrakları gibi bembeyaz, ak ve temiz çarşafın üzerinde, güneşe benzer yusuvarlak kan lekesini getirin ki gelinimin bekâretini dünya gözüyle göreyim” dediğinde, bu olay sağdıç Mahmut'un yetki ve etki alanı dışında kalıp, yen-

evrenler, manevî bir şey değil fiziksel bir dünyadır; insan insanın kurdudur demiş Romalı ya da kardeş kardeşin ka-

ge hanım lakaplı komşu teyze Melahat Hanım'ın namus de-
tektörü gözlerini çarşıfta gezdirip hiçbir şey göremediğinde,
anneannesinden bu yana evlendiğinde bakire olmayan Bar-
bara'nın, bu kanlı çarşaf olayını kavrayamaması, taze kocası
Bahadır'a, "Bahadır acaba annen Lorca'nın *Kanlı Düğün* adlı
tiyatrosunu mu istiyor?" diye safça bir soru sorması, Baha-
dır'ın ise kanlı çarşaf olayını Fransızcaya tercüme edip karısı-
na anlatmada isteksiz oluşu, kanlı çarşaf sorumlusu olan,
dört oğlan beş gelin sahibi –büyük oğlanın iki karısı vardı–
halkın ifadesiyle "Hükümat" gibi bir kadın olan Melahat tey-
zenin iki arada bir derede kalmasının (Bahadır, bu deyim de
Fransızcaya çeviremezdi), sağdıcin düğündeki rolünü ve ba-
şına gelenleri gölgelememesini istiyorum; ancak anne-baba-
ların evlenmiş çocuklarına bile karışmalarının, düğün mas-
raflarını yapmalarıyla bir ilişkisi varmış gibi gözükmesine
karşılık, komşu teyzelerin çarşaf olayına niçin müdahil ol-
duklarını anlamak mümkün olmadığından, muhtarların ve
üst düzey devlet yöneticilerinin halkın huyuna, suyuna, tu-
zuna, tuzluğuna, kışın üretilen gocuk sayısına ve dört mev-
sim üretilen çocuk sayısına niçin karıştıklarını ve siz bir ço-
cuk edinir edinmez, komşu teyzelerin, "Hemen ikinciye de
yapın, arayı da fazla açmayın" diyerek sizin aile mahremiye-
tinize bodoslama dalmalarını da anlamak zor olmakla bera-
ber, varoluşçu felsefecilerin, "Niçin bu elbiseyi giydin?" şek-
linde kendilerine soru yöneltenlere, açıklama yapmak yerine,
"Çünkü giydim" demeleri bir dik duruş sayılmakla birlikte,

tilidir ta Habil ile Kabil'den beri efsaneye göre doğruysa
eğer Adem'in ve Havva'nın çocukları birbirleriyle –sosyal

Türkçedeki ifadesiyle, şuna buna karışanlara, “Niçin bu elbiseyi giydin?” diyenlere, dimdik bir duruşla, “Sen sorasın diye” cevap verilmesi, süper bir varoluşçuluk sayılabilirse de, yalnızca dilleriyle var olmaya çalışan insanların yok edici, otoriter diktatörler karşısında var olamayacaklarını göz önüne alarak, “Gerdek gecesi kanlı çarşafı yenge hanıma vermek zorundayız; bari gelini ve damadı kötü niyetli dedikoducu insanların dillerine düşürmeyelim” düşüncesiyle sağdıçlara güvenmek her ne kadar işlevsel olsa da, tarih boyunca, mafyanın korumalarının, büyük adamların, büyük olmasalar da devlet adamlarının, kralların, diktatörlerin, halkın parasıyla kendilerine tuttıkları korumaların birer sağdıç sayılıp sayılmayacağı, aynı zamanda damatları ve gelinleri arkadan gelebilecek saldırılara karşı koruyacak sağdıçların da birer koruma sayılıp sayılmayacakları, bu arada sağdıçların “özel güvenlik” kanununa tabi olup olamayacakları ve bilhassa resmî korumaların karşı taraftan, örneğin diğer mafya babasından daha fazla para alınca patronlarına ihanet edebilecekleri (dünya mafya tarihinde çok görülmüştür) gerçeğinden hareketle, zavallı Sezar’ın korumalarının hiç işe yaramadığı, her ne kadar General, Kleopatra ile gerdeğe girdiğinde, sağdıçların damadı düşmanlarından kahramanca korudukları ancak Kleopatra’nın hırısından koruyamadıkları bilinen bir gerçekse de, resmî korumalarla sağdıçlar arasındaki temel farkın, korumaların patronlarını para karşılığı korudukları, sağdıçların ise arkadaşlarını bila ücret (parasız), dostluk adına ko-

zarurettten ötürü, çevrede başka insan yokmuş diyorlar çünkü– evet Havva’nın ve Adem’in çocukları birbirleriyle



ruduklarını iddia edersek de, aslında görünen odur ki her şey maalesef paradır; aşkta paranın yeri olmadığını ispatlamak için insanlar, “Efendim, iki gönül bir olunca samanlık seyran olur” derlerse de, lütfen inanmayın; sadece bu söz bile, aşk için, seyran için, maddî şeyler gerektiğini vurgular; çünkü, demek ki, seyran olabilmesi için saman, saman için de üretim gereklidir; yani üretim olmadan seyran olmaz mantığı ortaya çıkar ki, aşk için, kerpiçten bile olsa bir samanlık gerekmektedir; ezcümle,

üretim, yapı olmadan aşk olmaz; yani bu devirde, hatta eskiden de, paranız olmadan içten içe birine âşık olabiliydiniz, – ki buna da “platonik” diyorlar– yani Anadolu’daki ifadesiyle, kendi kendinize gelin-güvey olabilirsiniz ancak üç boyutlu gelin güvey olamazsınız, evlenemezsiniz dediğim için lütfen darılmayınız; parası olmayan düdüğü çalamaz, hatta kızı da kaçıramaz; bizatihi, kız kaçırmak bile belli bir maddî temel gerektirir, örneğin müstakbel kayınpedere, kayınbiraderlere karşı nefsi müdafaa yapabilmek için en az bir silah, bir gözü kara, akli puslu birkaç arkadaşı (bunlar da bir tür sağdıçtır) gereklidir ki, kızı kaçırdıktan sonra bir damdan ve samandan

evlenmişlerdi bunun sakıncası yoktu o günlerde çünkü o zamanlar ensest kavramı henüz tanımlanmamıştı hatta

oluşan samanlık da işin olmazsa olmazıdır; ancak şükürler olsun ki bizim hikâyemizde kız kaçırma olayı yoktur, yalnızca legal bir düğün söz konusudur; bu düğünün evveliyatını aktarmak istediğimizde ta Paris'e gitmemiz gereklidir; "Şart mıdır?" diye sorarsanız, şarttır; çünkü gelinle damat Paris'te tanışmışlardır; Bahadır, bir mühendis, kalifiye eleman olarak Paris'e gidip sekiz yıl kadar sabırla, metanetle, "Bu gâvurun işi, ben niye çalışıyorum" demeden –çünkü Paris'teki gâvurlar da diğer tüm Avrupalı gâvurlar gibi, bir miktar önyargılı olsalar da, çalışanların ücretini ve devlete vergilerini ödeme ve kurallara uyma konusunda Londra Saat Kulesi kadar hassasiyet gösterirlerdi– muazzam bir kültür içinde muntazam bir trafikte, muntazam bir hayat yaşadı Bahadır, mühendisti, işinde kendini geliştirdi, dünya görüşünü zenginleştirdi, ucun ucun köşe bucak Paris'i gezdi, dört yüz yıllık resmî binaları gezdi, biz de niye yok diye üzüldü, geçmişte Özal büyüğümüz Kuleli Askerî Lisesi'ni otel yapmak istemişti, Kuleli otel yapılmadı diye sevindi, defalarca Napolyon'un mezarını ziyaret etti, General Faucher'nin mezarındaki mermerden tabutu taşıyan mermer askerleri uzun uzun seyretti, müzeleri gezdi, operaya gitti; oysa yaşadığı fabrikadaki kimi vatandaşları, hemşerileri, kimliklerini kaybetme endişesi içindeydi, ev-fabrika-cami üçgeni içinde kendilerini güvende hissediyorlardı; Paris'in başkaca hiçbir yerini merak etmiyorlardı, hatta Eiffel Kulesi'ni bile görmemişlerdi ki, aslında Eiffel Kulesi'nin adını çok duysalar da, muhtemelen

Alzheimer hastalığı, diyabet ve Disleksi Hiperaktive Bozukluğu tanıları konulmamıştı; medeniyet geliştikçe bu bela-

Dünyanın, tek bir cümleden oluşan ilk romanı...

Cümle insanların tek bir cümle olduğunu anlatmaya çalışan bu romanda, tek bir cümle olduğumuzda yaşadığımız dünyada saldırganlıkların bulunmayacağı, saldırıların olmayacağı, böylece sağdıçlara da gerek kalmayacağı vurgulanıyor.

Üstün Dökmen, bu sıra dışı anlatısında Bahadır ile onun sağdıçının başından geçenleri hikâye ederken, tek bir cümle olabilmenin ilk koşulu olarak, öncelikle toplumsal yaşamın her alanında çağdaş yaşama ve bilime tutunmak gerektiğini anlatıyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1750-3



9 789751 417503

₺ 12,50